

Жалудоцкая гарпасялковая бібліятэка

гарадскі пасёлак

ЖАЛУДОК

(Бібліяграфічны спіс літаратуры)

2024 год

Песня о Желудке

*Наш посёлок чистый и зелёный
Ласково прозвали Желудком.
Здесь тихонько липы шепчут клёнам
Что-то о заветном, о своём.*

*Здесь живут заботливые люди,
И открыт для гостя каждый дом.
Здесь никто не думает о чуде –
Счастье все куют своим трудом.*

*Припев:
Посмотри – загорелся зарёю восток,
Приглядись – просыпается наш Желудок.
С неба – света ручьи,
А в содах соловьи
Вместе с нами поют о любви.*

*Здесь своей историей гордятся,
Помнят всех героев имена,
А в названиях улиц, словно в святыц,
Вписана история сама.*

*Верим: и в ином тысячелетье
Не забудем прошлые года,
А Врублевский, Батырев, Арефьев –
В памяти народной навсегда.*

Припев.

*Здесь земля талантами богата.
Погодите, дайте только срок –
Молодые парни и девчата
Песнями прославят Желудок.*

*В праздники народ у нас весёлый,
И с утра на много вѣтст окрест
Колокольни церкви и костѣла
Возвещают людям блавест.
Припев.*

**Марук М.Н.,
учитель Желудокской средней школы
им. В.Врублевского**

З гісторыі роднага пасёлка

Жалудок - мястэчка ў Шчучынскім раёне, на р. Жалудзянка.

Вядомы з 2-й паловы 15 ст. як велікакняжацкае ўладанне. З 1486 г. - мястэчка, да 1567 г. - цэнтр павеата Віленскага ваяводства. У 1490 г. вялікі князь ВКЛ Казімір заклаў касцёл. У 16—17 стст. належаў Лацкім, Сапегам, Францкевічам. У лютым 1706 г. у Жалудку была ўсталявана галоўная кватэра шведскага караля Карла XII. У 18 — 1-й чвэрці 19 ст. ўладальнікамі Жалудка былі Тызенгаўзы. У 18 ст. ў Жалудку дзейнічалі школа і шпіталь. У мясцовым касцёле быў пахаваны Антоні Тызенгаўз. У 1786 у Жалудку нарадзіўся вучоны-арнітолаг Канстанцін Тызенгаўз.

З 1795 Жалудок у складзе Расійскай імперыі, цэнтр воласці Лідскага павеата Віленскай губерні. З 1830-х г. уладанне Урускіх. У пачатку 20 стагоддзя ўладанне Святаполк-Чацвярцінскіх. У 1915 г. акупаваны германскімі, у 1919—20 гг. — польскімі войскамі. З 1921 г. у складзе Польшчы, цэнтр гміны Лідскага павеата Навагрудскага ваяводства. З верасня 1939 г. у БССР, з 15.1.1940 гарадскі пасёлак, цэнтр раёна. У 2-ю сусветную вайну 27.6.1941 акупаваны нямяцецка-фашыскімі захопнікамі, разбураны. Вызвалены 12.7.1944 г. З 17.4.1962 г. у складзе Шчучынскага раёна.

Борисовец, Н. Путь в Щучин лежит через ... Желудок / Наталья Борисовец, фото Сергея Лозюка// Сельская газета. - 2014. - 3 мая. - С. 24.

Гардзейчык, С. Вялікі камень? Гэта помнік! / Сяргей Гардзейчык// Дзянніца. - 2009. - 27 кастр. - С.3.
Пра валун "Фарнаканецкі".

Городской посёлок Желудок // Агротургородки Гродненщины. - Брест, 2013. - С. 270-271.

Желудок // Республика Беларусь: энцикл.у 6 т.- Минск, 2006. – С.529. - Т.3.

Желудок // Туристические регионы Беларуси. – 2008.- Минск. - С.300.

Змитрович, Н. Желудокское гетто / Наталия Змитрович, Алла Бибилова // Гродзенская праўда. - 2023. — 19 крас. — С. 10—11.

Княжеский дворец // По Неману, Вилии, Щаре - Минск, 2019. - С. 54.

О г.п. Желудок.

Князева, В.М. Жалудок // Князева, В.М. Падарожжа па Беларусі : гарады і гарадскія пасёлкі. - Мн., 2005. - С.156-157.

Локотко, А. И. Щучин и Желудок // Историко-культурные ландшафты Беларуси / А.И.Локотко. - Мн., 2006. - С. 269-285.

Из истории населенных пунктов Щучинского района, памятники топонимики района.

Локотко, А. И. Локальные районы комплексного историко - культурного наследия как основа для организации туристско - рекреационных зон : Щучин и Желудок / А. И. Локотко // Маршруты белорусского туризма: историко - культурные ландшафты Беларуси / А. И. Локотко. - Минск, 2018. - С. 171—178.

Об учреждении
официальных
геральдических
символов

административно-территориальных и
территориальных единиц Гродненской
области: Указ Президента Республики

Беларусь от 14 июня 2007 г. № 279 // *Национальный реестр
правовых актов Республики Беларусь. - 2007. - № 148. -
1/8677*

*Положение о гербе городского поселка Желудок Щучинского
района, его описание и изображение;*

*Положение о флаге городского поселка Желудок Щучинского
района, его описание и изображение;*

Рудская, А. В честь погибших пожарных / Анна Рудская ;
фото авт. // Дзянніца (Шчучынскі раён). - 2024. — 29 чэрв. —
С. 3.

*Об открытии памятного знака в г. п. Желудок в память о
погибших пожарных добровольной дружины, расстреленных
в годы войны.*

Татарин, Ю. Желудок // Татарин, Ю. Города Беларуси в
некоторых интересных исторических сведениях.
Гродненщина / Юрий Татарин. - Минск, 2009. - С. 121-126.

Цывінскі, Г. Жалудоцкі край - для турыста рай / Генадзь
Цывінскі; гутарыла Тацяна Ступакевіч; фота аўт. // Дзянніца
(Шчучынскі раён). - 2022. — 11 чэрв. — С. 8.

*Гутарка са старш. Жалудоцкага сельвыканкама Генадзем
Цывінскім.*

Юрэвіч, У. Жалудок // Юрэвіч, У. Слова жывое, роднае,
гаваркое. - Мн., 1998. - С. 173.

Пасёлак жыве, працуе, адпачывае

З 2008 г. у Жалудку праводзіцца Фэстываль кветак, які ў апошнія гады праводзіцца кожную трэцюю нядзелю жніўня. З 2010 Жалудок - месца правядзення скульптурных пленэраў беларускіх скульптараў.

Бібікава, А. "Каложскі благавест" прыйшоў у г.п. Жалудок /Ала Бібікава // Дзянніца. - 2010. - 19 студз. - С.7.
Аб першым адборачным туры IX Адкрытага абласнога фестывалю духоўных спеваў.

Бібікава, А. "Маўклівыя сведкі гісторыі скрозь смугу вякоў ззяюць зорамі..." / Ала Бібікава; фота аўтара// Дзянніца. - 2011. 13 верас. - С.3.

Пра выставу карцін выпускнікоў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў ў Жалудоцкім палацы.

Бибикова, А. "Граф, вы оборотень..." / Алла Бибикова// Гродзенская праўда.- 2009.- 12 жн.- С. 8.
О съёмках мистического триллера "Масакра" во дворце князей Четвертинских г.п. Желудок Щуч. р-на.

Бибикова, А. Мечты сбываются! Парк каменных скульптур появился в городском посёлке Желудок / Алла Бибикова; фото автора // Дзянніца. - 2010. - 28 верас. - С. 4.

Борисовец, Н. Путь в Щучин лежит через ... Желудок / Наталья Борисовец, фото Сергея Лозюка// Сельская газета. - 2014. - 3 мая. - С. 24.

Будрэвіч, В. Незабудка -- кветачка адметная / В.Будрэвіч // Дзянніца .- 2006.- 30 снеж.- С.4

Пра клуб аматараў-кветкаводаў "Незабудка" Жалудоцкай бібліятэкі.

Валянцінава, Т. Самыя актыўныя і ініцыятыўныя: так ахарактарызавалі жалудчан на семінары на тэму развіцця рэгіянальнага працэсу ў Гродзенскай вобласці / Таццяна Валянцінава; фота аўтара // Дзянніца. - 2014. - 8 мая. - С. 9.

Валянцінава, Т. Тут і стыль, і гармонія / Таццяна Валянцінава; фота аўтара // Дзянніца. - 2012. - 12 чэрв. - С. 5.
Пра аграсядзібу "Марчукова хата".

Гардзейчык, С. Алімпійскія надзеі Беларусі жывуць у Жалудку / Сяргей Гардзейчык // Дзянніца. - 2009. - 24 сак. - С. 2.

Аб перамозе вучняў Жалудоцкай СШ імя В. Урублеўскага ў рэспубліканскіх спаборніцтвах "Алімпійскія надзеі Беларусі" у Мінску.

Гардзейчык, С. Добры дзень у "Марчунову хату" / Сяргей Гардзейчык; фота аўт. // Дзянніца. - 2010. - 9 студз. - С.4.
Аб адкрыцці першай ў г.п. Жалудок аграсядзібы "Марчукова хата".

Каспярчук, А. У памяць аб загінуўшых, у імя жывых / Аляксандр Каспярчук; фота аўтара // Дзянніца. - 2013. - 15 кастр. - С.2.

У Жалудку прайшла прэзентацыя кнігі, прысвечанай гісторыі і культуры мясцовых яўрэяў.

Палубятка, Т. Звініць святочны юбілей, у пасёлку цесна ад сяброў... / Таццяна Палубятка; фота аўтара // Дзянніца. - 2012. - 5 мая. - С. 3.

50-год з дня ўтварэння Жалудоцкага пасялковага Савета.

Палубятка, Т. "Кветкавы мерыдыян" / Таццяна Палубятка; фота аўт. // Дзянніца. - 2012. - 23 жн. - С. 2.
Аб штогоднім фестывалі кветак.

Палубятка, Т. Не чужыя для персаналу і адзін для аднаго пацыенты аддзялення сястрынскага догляду / Таццяна Палубятка; фота аўт. // Дзянніца. - 2013. - 21 снеж. - С. 4.
Пра аддзяленне сястрынскага догляду Жалудоцкай гарбальніцы.

Палубятка, Т. Шчучын і Жалудок прымалі маладых і перспектыўных / Таццяна Палубятка; фота аўт. // Дзянніца. - 2013. - 1 чэрв. - С. 8.
Шчучыншчыну наведалі слухачы курсаў павышэння кваліфікацыі кадраў органаў дзяржаўнага і гаспадарчага кіравання Гродзенскага аблвыканкама.

Рудая, М. "Незабудка" не даст забыць о прекрасном / Мария Рудая; фото // Дзянніца (Шчучынскі раён). - 2021. — 2 сак. — С. 6.
О любительском объединении "Незабудка" в Желудокской горпоселковой библиотеке.

Рудская, Г. Гісторыя яўрэйскага народа папоўніцца новымі фактамі / Ганна Рудская; фота Андрэя Цеслюка // Дзянніца. - 2012. - 24 ліп. - С. 2.
У Жалудку пачала працаваць палявая школа, арганізаваная расійскім цэнтрам "Сэфер" і ГрДУ імя Я.Купалы.

Рудская, Г. Новая справа сям'і Рудзевічаў / Ганна Рудская; Фота Аляксея Бібікава і з асабістага архіва сям'і Рудзевічаў // Дзянніца. - 2009. - 26 мая. - С.4.
Пра аграсядзібу сям'і Рудзевічаў з г.п. Жалудок.

Семенова, А. Желудокские рассветы // Народная газета : спец. вып. "Моя Беларусь". - 2008. - 27 жн. - С.3.

О г. п. Желудок Щуч. р-на.

Ступакевіч, Т. ... І ў камнях ажываюць сівыя легенды / Таццяна Ступакевіч; фота Аляксея Бібікава// Дзянніца. - 2010. - 7 верас. - С.4.

Пленэр "Жалудок здзяйсняе мары" сабраў вядомых беларускіх скульптараў.

Ступакевіч, Т. Садружнасць "Шлях да ўзаемнасці" / Таццяна Ступакевіч; фота Аляксея Бібікава// Дзянніца. - 2010. - 23 ліст. - С.1,3.

Аб наведванні раёна ўдзельнікамі XVII Міжнароднай навуковай канферэнцыі.

Тоцевіч, И. Аграрий - это звучит ... / Ирина Тоцевич, Ирина Юркевич; фото // Дзянніца (Шчучынскі раён). - 2022. — 26 кастр. — С. 5.

Об функционировании в Желудокской СШ им. Валерия Врублевского классов аграрной направленности.

Уладзімірава, А. Вялікія перамогі маленькай школы / Ала Уладзімірава // Дзянніца. - 2013. - 11 чэрв. - С. 4.
Пра Жалудоцкую дзіцячую школу мастацтваў.

Уладзімірава, А. Захавальніцы кніжнага скарбу / Ала Уладзімірава; фота // Дзянніца. - 2014. - 14 лют. - С. 12.
Пра Жалудоцкую гарпасялковую бібліятэку.

Уладзімірава, А. "Нам скажуць "дзякуй!" пакаленні, Што майстэрства продкаў збераглі" / Ала Уладзімірава; фота аўтара // Дзянніца. - 2013. - 7 снеж. - С. 9.
Аб адкрыцці ў Жалудку Цэнтра народных рамёстваў.

Уладзімірава, А. "Сябрына " сябруе з песняй / Ала Уладзімірава; фота аўтара // Дзянніца. - 2012. -

13 кастр. - С. 3.

Пра народны ансамбль Жалудоцкага гарпсаялковага Дома культуры.

Рудская, Г. Жалудок здзяйсняе мары! / Ганна Рудская ; фота аўт. // Дзянніца (Шчучынскі раён). - 2022. — 17 жн. — С. 5.
Пра XV фестываль кветак у г. п. Жалудок.

Імі ганарыцца пасёлак

Жалудок стаў радзімай многіх знакамітых людзей: народнай артысткі Беларусі Вольгі Галіны-Аляксандроўскай, вядомага мастака Пінхуса Крэменя, Валерыя Урублеўскага, які камандаваў войскам Парыжскай Камуны, арнітолага Канстанція Тызенгаўза.

Валерый Урублеўскі. *Нарадзіўся 15 (27) снежня 1836 года ў мястэчку Жалудок.*

Адукацыю Валерый атрымаў у Віленскай гімназіі і лясным інстытуце ў Пецярбургу.

У Вільні Валерый жыў у доме дзядзькі Яўстаха Урублеўскага, былога палітычнага сьлянага.

Вучыўшыся ў Пецярбургу, малады Урублеўскі стаў удзельнікам рэвалюцыйнага гуртка і нелегальных сходаў Бялінскага і Чарнышэўскага. Пасля заканчэння ў 1857 г. ляснога інстытута Урублеўскі атрымаў накіраванне на працу ў Гродзенскую губерню ў якасці інспектара лясной школы. Тут ён разварнуў актыўную дзейнасць. Сумесна з К.Каліноўскім прымаў удзел у стварэнні ў 1961 г. у Гродна падпольнай рэвалюцыйнай арганізацыі. Затым прыняў удзел у выкананні першай беларускай незалежнай рэвалюцыйна – дэмакратычнай газеты “Мужыцкая праўда”. У час паўстання Урублеўскі стаў

адным з найбольш тэленавітых яго кіраўнікоў на Гродзеншчыне.

Пасля таго , як паўстанне пацярпела крах , В.Урублеўскі эміграваў у Францыю , лзе прыняў удзел у рабочым руху.

Ваенны талент Урублеўскага раскрыўся ў час Парыжскай камуны 1872 г. Знаходзячыся многія гады ў эміграцыі ён не парываў сувязь з Радзімай. Гэту сувязь Урублеўскі падтрымліваў праз маці , якая жыла ў Слоніўскім павеце Гродзенскай губерні.

5 жніўня 1908 г. Урублеўскага не стала. Ён быў апошнім з кагорты вялікіх рэвалюцыянераў XIX стагоддзя . Пахаваны Валерый Урублеўскі ў Парыжы на вядомых могілках Пер-Лашэз ля сцяны камунараў.

Абрамавичюс, В.Е. Валерий Врублевский /В.Е.Абрамавичюс В.А Дьяков. - М. :Мысль. - 1968. - 156 с.

Бибикова, А. Земляки генералу / Алла Бибикова//Гродзенская праўда. - 2012. - 6 студз. - С.8.

В г.п. Желудок открыт памятный знак в честь 125 летия В. Врублевского .

Валянцінава, Т. Наш Валерый Урублеўскі / Таццяна Валянцінава// Дзянніца. - 2011. - 13 снеж. - С. 5

Врублевский В. // Парижская коммуна 1871 года: Время – события – люди . – М. – 1981. – С. 173 – 174.

Ермоленко, В. А. Врублевский Валерий Антонович (1836—1908) / В. А. Ермоленко; В. Н. Черепица // 400 имен: жизнеописания видных деятелей истории и культуры Гродненщины (с древних времен до начала XX века). - Гродно, 2014. - С. 319.

Кісялёў, Г. Арол з зламаным крылом / Генадзь Кісялёў // Сыны і пасынкі Беларусі. - Мн.:Полымя. - 1996. - С. 191-217 .

Марціновіч, А. Апалон на полі вайны // Марціновіч, А. Свечка на золкім ветры : эсэ. - Мн., 2006. - С.299-325.

О сооружении памятника бюста генералу Парижской коммуны Валерию Врублевскому в горпосёлке Желудок Щучинского района : Решение Исполкома Гродненского Совета депутатов трудящихся № 144 от 09 апреля 1971 г.// Гродненская область в докладах и материалах (1944-1995). - 2004 Слоним. - С.285.

Урублеўскі Валерый // Беларусь : Энцыкл. давед. – Мн. – 1995. – С.722.

Чаропка, В.К. Рыцар свабоды. Валерый Урублеўскі [(1836, г.п.Жалудок Шчучынскага р-на - 1908)] // Беларускі гістарычны часопіс.- 2007.- №5.- С.41-50.

Чаропка, В.К. Валерый Урублеўскі [(1836, г.п.Жалудок Шчучынскага раёна - 1908)] // ЛіМ.- 2007.- 15 чэрв.- С.21.

Ягорычаў І.Я. Валерый Урублеўскі – выдатны дзеяч польскага і міжнароднага нацыянальна – вызваленчага руху // Шчучыншчына : Мінулае і сучаснасць. – Ліда. – 1997. – С.106-113.

Галіна (Вольга Уладзіміраўна Александроўская) – гэта сцэнічны псеўданім вядомай актрысы. Яе дзявочае прозвішча Грудзінская, па мужу Александроўская. Нарадзілася Вольга Грудзінская 24 сакавіка 1899 года ў маляўнічым мястэчку Жалудок Лідскага паэта Віленскай губерні ў сям’і настаўніка.

З першых гадоў працы ў тэатры В.Галіна займала вядучае месца на купалаўскай сцэне. Яна лёгка знаходзіла адметную характарнасьць сваіх гераінь, артыстычна перадавала іх вонкавае аблічча. Яе поспех у спектаклях “Ваўкі і авечкі” і “Праўда добра, а шчасце лепш” А.Астроўскага, “Зыкава” і “Варвары” М.Горкага, “Вішнёвы сад” і “Чайка” А.Чэхава, “Жывы труп” і “Уваскрасенне” Л.Талстога быў вызначаны не толькі глыбокім спасціжэннем унутранага свету гераінь, але і тым, што яны неслі на сабе адбітак мастацкай індывідуальнасці артысткі. Вяршыняй творчасці В.Галіны сталі ролі Марыі Аляксандраўны Ульянавай і Соф’і Каламійцавай ў п’ястаноўках “Сям’я” І.Папова і “Апошнія М.Горкага”. Аны побач з іншымі работамі актрысы ўвайшлі ў залаты фонд нацыянальнага сцэнічнага мастацтва і назаўжды засталіся ва ўдзячнай памяці тых, каму нашчасціла быць сведкамі росквіту самабытнага таленту народнай артысткі БССР Вольгі Уладзіміраўны Галіны.

23 сакавіка - 125 гадоў з дня нараджэння В. У. Галіны (1899—1980), актрысы, педагога, народнай артысткі Беларусі // Новыя кнігі. Па старонках беларускага друку. - 2023. — № 11. — Дадат.: Даты беларус. календара. — С. 15—16.

Вольга Галіна (1899-1980) // Хрэстаматыя па гісторыі

беларускага тэатра і драматургіі: у 3 т. Т.3. – Мн., 2000. – С. 291-303.

Галіна Вольга// Пяткевіч А.М. Людзі культуры з Гродзеншчыны: даведнік. - Гродна. - 2000. - С. 58-59

Галіна Вольга Уладзіміраўна // Бел. энцыклапедыя: у 18 т. Т.4. – Мн., 1997. – С. 461-462.

Галіна Вольга Уладзіміраўна // Бел. сав. энцыклапедыя: у 12 т. Т. 3. – М.,1971. – С. 308.

Галіна Вольга Уладзіміраўна // Памяць: гіст.-дакум. хроніка Шчучынскага раёна. – Мн., 2001. – С. 436.

Галіна Вольга Уладзіміраўна // Тэатральная Беларусь: энцыклапедыя: у 2 т. Т.1. – Мн., 2002. – С. 236-238.

Галіна Вольга Уладзіміраўна // Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі: у 5 т. Т.2. – Мн., 1985. – С. 16.

Галина Ольга Владимировна // Республика Беларусь: энциклопедия: в 6 т. Т.2. – Мн., 2006. – С. 869-870.

Гарадзенскія запісы: старонкі гісторыі і культуры. Вып. 2. – Гародня, 1996. – 207 с.

Са зместу: **Галіна Вольга Уладзіміраўна**. – С. 196.

Гаробчанка, Т.Я. Вольга Галіна [(1899, г.п.Жалудок Шчуч. р-на - 1980)] : Крытыка-біягр. нарыс [пра бел. актрысу] / Тамара Гаробчанка. - Мн. : Маст. літ., 1980.- 111с.

Гаробчанка, Т. Першая лэдзі купалаўскай сцэны : да стагоддзя з дня нарадж. нар. артысткі Беларусі В. Галіны [1899-1980] // Літ. і мастацтва. - 1999. - 23 крас. - С. 11.

Гісторыя беларускага тэатра: у 3 т. Т. 3. Кн. 2. Тэатр савецкай эпохі. 1962-1984 гг. – Мн.: Навука і тэхніка, 1987. – 431 с.: іл.
Са зместу: В. Галіна ў спектаклі Слонімскага народнага тэатра ў п’есе “Апошнія” М. Горкага. – С. 146.

Загідуліна, М.А. Народная артыстка Вольга Уладзіміраўна Александроўская (Галіна) / М.А. Загідуліна // Шчучыншчына: мінулае і сучаснасць. – Ліда, 1997. – С. 207-211.

Кирилюк, И.А. И каждый вечер в час назначенный... : по воспоминаниям З.И. Броварской / И.А. Кирилюк. – Минск : Маст. літ., 2001. – 173 с. (См. с. 42–43).

Крень, И.П. Наши замечательные земляки: [Александровская Ольга Владимировна (псевдоним Галина, 1899-1980)] // Щучин: ист.-экон. очерк / И.П. Крень, Я.Н. Мараш. – Мн., 1989. – С. 106-107.

Ладыгіна, А. Успаміны – дзейныя асобы : пер. з рус. / А. Ладыгіна // Мастацтва. -2004. - № 7/8. - С. 47–49 ; № 9. - С. 30–33; 2005. - № 1. - С. 48–51 ; № 2. - С. 38–39.

Макрыцкая, Н. "Галінка"... "Галіна"... "Га-лі-на!" / Н. Макрыцкая // Культура. — 1999. - 15-21 мая (N 17). - С. 5.

Няфёд, У. Беларускі дзяржаўны тэатр / У. Няфёд // Гісторыя беларускага тэатра: у 3 т. Т. 2. Тэатр савецкай эпохі, 1917-1945 гг. – Мн., 1985. – С. 56-91.
Са зместу: В. Галіна ў ролі Ганны ў п’есе Е. Міровіча “Машэка”. – С. 68.

Няфёд, У. Беларускі дзяржаўны тэатр імя Янкі Купалы / У. Няфёд // Гісторыя беларускага тэатра: у 3 т. Т. 3. Кн. 1. Тэатр савецкай эпохі. 1945-1961 гг. – Мн., 1987. – С. 9-75.

Са зместу: Вольга Галіна ў ролі Ранеўскай у п'есе “Вішнёвы сад” А. Чэхава. – С. 28-29.

Няфёд, У. Беларускі тэатр: нарыс гісторыі / Уладзімір Няфёд . – Мн., 1959. – 900 с.

Са зместу: Вольга Галіна ў ролі жонкі Гудовіча ў п'есе “3 народам” К. Крапівы. – С. 315.

Смольскі, Р. Вольга Галіна // Тэатр у прасторы часу / Р. Смольскі // Мн., 1998. – С. 208-211.

110 год з дня нараджэння В.У. Галіны (1899-1980), актрысы, народнай артысткі Беларусі // Новыя кнігі. Па старонках беларускага друку. – 2009. - №1. Дадатак. – С. 11.

Канстанцін Тызенгаўз, адзін з прадстаўнікоў роду Тызенгаўзаў, вядомы арнітолаг, натураліст з еўрапейскай славай. Нарадзіўся К.Тызенгаўз 3 чэрвеня 1786 г. ў мястэчку Жалудок.

Пачатковую адукацыю атрымаў у Варшаве ў Віленскім універсітэце (быў вучнем Станіслава Юндзіла) . Прымаў удзел у вайне 1812 года супраць Напалеона. Служыў у літоўскім войску (1812-1814 гг.), на чале з Ю.Панятоўскім удзельнічаў у бітве пад Ліпскам. Пасля вайны цалкам аддаўся навуковай працы ў галіне арніталогіі.

Праца арнітолага доўгі час не дазваляла яму надрукаваць свае творы, якія даследчык суправаджаў добрымі малюнкамі. Сярод настаўнікаў натураліста былі вядомыя мастакі Арлоўскі, Норблін, Рустэм.

К.Тызенгаўз з'яўляўся членам розных натуралістычных таварыстваў, у тым ліку замежных, быў ініцыятарам выдання адзінай на той час польскамоўнай “Усеагульнай

арніталогіі” (1843-1846 гг.), якая атрымала высокую ацэнку за мяжой.

У сваім маёнтку ў Паставах стварыў арніталагічны музей, у якім было некалькі тысяч узораў птушак з Беларусі, Літвы і Украіны. Пры музеі была значная бібліятэка, якая складалася з кніг па арніталогіі, а таксама рэдкіх помнікаў польскага пісьменства, каштоўнага збору гравюр і сямейнага архіва, дакументы якога пачыналіся ад 13 стагоддзя.

Памёр Канстанцін Тызенгаўз 28 сакавіка 1853 года. Пасля яго смерці сын Рэйнольд падтрымаў справу папаўнення музея і бібліятэкі.

Арцёменка, В. Арнітолаг з Жалудка / Вольга Арцёменка; фота Д.Вінчэўскага// Гродзенская праўда. - 2007. - 21 лістап. - С.3.

Барыш, М. Орнитология - дело всей жизни /М.Барыш // Дзянніца (Шчучынскі раён).- 2011.- 31 мая.- С.4.

Березкина, Н.Ю. Основатель орнитологии в Беларуси / Н.Ю. Березкина // Репетитор. - 2010. - № 1. - С. 8-9.

Бібікава, А. Знакі павагі да вялікага арнітолага / Ала Бібікава/ / Милицейский вестник. - 2007. - 22 нояб. - С.5.

Бібікава, А. Тызенгаўзы спачываюць у Жалудку / Бібікава А. // Дзянніца. – 2008. – 12 сент. – С. 3.

Госцеў А. і інш. Радавы склеп Тызенгаўзаў у Жалудку// Шчучыншчына: Мінулае і сучаснасць: Матэрыялы навук.- прат. краязн. канф. – Гродна-Шчучын, 1995-1997.- С.131-134.

Дрик, Л. Упорство буйвола, мудрость совы, или Орнитолог из рода Тызенгаузов / Л. Дрик // Дикая природа. - 2010. - № 4/5. - С. 47-49.

Зямчонак, І. Канстанцін Тызенгаўз вачыма гісторыка / І. Зямчонак // Біялогія: праблемы выкладання. - 1998. - № 4. - С. 109-112.

Касперчук, С. Тизенгаузы и Желудок / Сергей Касперчук ; фото Анны Каспер // Дзянніца (Шчучынскі раён). - 2020 — 27 чэрв. — С. 5.

Менская, Т. Чем славны Тизенгаузы / Тамара Менская ; фото // Дзянніца (Шчучынскі раён). - 2024. — 10 лют. — С. 6.
О роде Тизенгаузов (шесть поколений с 1680 г. владели Желудком).

Скорабагатчанка, А.В. Спадчына Тызенгаўзаў у Паставах / А.В. Скорабагатчанка // Нар. асвета. - 2002. - № 7. - С. 77-79.

Тызенгаўз Канстанцін // Асветнікі зямлі беларускай Х-пач.ХХ ст.:Энцыкл. давед.-Мн.,2001. - С.435.

Тызенгаўз Канстанцін // Мысліцелі і асветнікі Беларусі. Х-ХІХ ст, ст.- Мн., 1995. - С. 574.

Тызенгаўз Канстанцін // Памяць. Шчучынскі раён : Гіст. - дак. хроніка гарадоў і р-наў Беларусі. - Мн., 2001. – С.107.

Зямчонак, Я. Бароны Тызенгаўзы ў гісторыі Паставаў / Я. Зямчонак // Спадчына. - 1997. - № 5. - С. 127-147.

Каханоўскі, Г. Пастаўскі арніталагічны [музей К. Тызенгауза] / Г. Каханоўскі // Род. прырода. - 1993. - № 4. - С. 26.

Пінхус Крэмень, нарадзіўся ў Жалудку ў яўрэйскай сям'і, бацька – рамеснік. У 1909-1910 вучыўся ў мастацкай школе Вільні, дзе пазнаёміўся з Суціным і Кікоіным.

У 1912 пасяліўся ў Парыжы, у інтэрнацыянальным інтэрнаце мастакоў «Вулей» (фр. La Ruche). Пазнаёміўся з Шагалам, Лежэ, Цадкіным, Мадэльяні, Дэрэнам. У 1914 выставіў тры

скульптурныя працы ў Салоне незалежных.

У Першую сусветную вайну жыў у Парыжы. У гэты перыяд яго карцінамі пачалі цікавіцца парызскія калекцыянеры (Поль Гіём, Леапольд Збароўскі). У 1918 пасяліўся ў серцы, прыязджаў у Парыж, у 1920-я гады шмат падарожнічаў (Корсіка, Швецыя).

Другую сусветную вайну правёў на поўдні Францыі, у дэпартаменце Карэз, быў наёмным работнікам у вёсцы. У 1945 пасяліўся ў Серэ.

Пахаваны ў Парыжы на могілках Манпарнас.

28 ліпеня - 130 гадоў з дня нараджэння П. Крэменя (1890—1981), французскага жывапісца, скульптара // Новыя кнігі. Па старонках беларускага друку. - 2020. — № 5. — С. 19—21.

Антонова, А. Скромный и колоссальный Кремень / Анна Антонова // Гродненская праўда. – 2014. - 9 крас. - С. 9.

Белохвостик Н. Художники Парижской школы теперь в Гродно / Надежда Белохвостик // Комсомольская правда в Белоруссии. - 2015. — 1 дек. — С.7.

Кремень Пинхус (1890—1981) / В. А. Ермоленко ; В. Н. Черепица // 400 имен: жизнеописания видных деятелей

истории и культуры Гродненщины (с древних времен до начала XX века). - Гродно, 2014. - С. 434.

Крепак, Б. "Сціплы і каласальны" жывапісец з Жалудка / Барыс Крэпак // *Культура*.- 2011.- № 37.- С. 15.

Крэпак, Б. А. "Мудрагеліста тасуецца калода" / Барыс Крэпак // *Культура*. - 2018. — 29 верасня (№ 39). — С. 7—8.

Пра мастака, уражэнца г.п.Жалудок Пінхуса Кременя (1890—1981).

Менская, Т. Пінхус Крэмень: сціплы і каласальны / Тамара Менская // *Дзянніца (Шчучынскі раён)*. - 2024. — 15 чэрв. — С. 7.

Пра мастака, ураджэнца г. п. Жалудок Пінхуса Кременя (1890—1981).

Палацавая, сядзібна-паркавая архірэктур і культывае дойлідства

Захаваліся помнікі архітэктурны: Жалудоцкі касцёл Ушэсця Найсвяцейшай Панны Марыі (1854), сядзіба (пачатак 20 ст.). Царква (1998-99)

Бібікава, А. Малая радзіма знакамітага роду. / Ала Бібікава // *Гродзенская праўда*. - 2009. - 19 жн. - С.7.

У Жалудку пад велічным Касцёлам Ушэсця Найсвяцейшай Панны Марыі знаходзіцца радавы склеп роду Тызенгаўзаў.

Будрэвіч, В. Стаіць на ўзгорку помнік - святыня / В.Будрэвіч // *Дзянніца*.- 2006.- 11 студз.- С.4.

3 гісторыі Жалудоцкага касцёла. 1853 г. - пач. 21 ст.

Касцёл Унебаўзяцця Найсвяцейшай Девы Марыі і кляштар кармелітаў у Жалудку //Памяць: гіст.-дакум. хроніка Шчуч. р-на. – Мінск, 2001. – С.480-481.

Касцёл Унебаўзяцця Найсвяцейшай Девы Марыі і кляштар кармелітаў (г.п. Жалудок) // Кулагін, А.М. Каталіцкія храмы Беларусі /А.М.Кулагін; фатограф

А.Л.Дыбоўскі. – Мінск, 2008. – С.139-140.

Касцёл Ушэсця// Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі. Гродзен. вобл. – Мінск., 1986. – С.344.

Касцёл Ушэсця Найсвяцейшай Девы Марыі (г.п.Жалудок) //Хрысціянскія храмы на фотаздымках Яна Балзункевіча.Пач. XX ст. – Мінск, 2001. – С.70.

Менская, Т. Векавы палац дзеліцца таямніцамі / Тамара Менская ; фота // Дзянніца (Шчучынскі раён). - 2023. — 11 лют. — С. 9.

Пра першы артыкул прысвечаны палацу Чацвярцінскіх у г.п Жалудок у рамках праекта Шчуч. раён. бібліятэкі імя Цёткі і Шчуч. раён. газеты "Дзянніца" "Скарбы Бацькаўшчыны".

Пекаръ, К. В. Дворец Святополк-Четвертинских в Желудке / К. В. Пекаръ ; А. К. Сикстель // Национальное достояние Беларуси / К. В. Пекаръ, А. К. Сикстель. - Минск, 2024. - С. 211.

Саласюк, В. Тайны княжеских дворцов [в Щучине и Желудке] / В.Саласюк // Сов. Белоруссия.- 2000.- 16 дек.- С. 10.

Словік, С. Палац і "замачак" // Гродзен. праўда.- 2003.- 20 снеж.- С. 11.

Пра лёс помніка рэсп. значэння -- сядзіб.-паркавага комплексу 18 ст. ў г.п.Жалудок і пра дабрачын. дзейнасць Ізабэлы Чацвярцінскай (нар. у 1934 г. З 1941 г. жыве ў Бельгіі), дачкі апош. уладальнікаў сядзібы

Царква ў імя святога прападобнага Марціна Тураўскага (г.п.Жалудок) //Кулагін, А.М. Праваслаўныя храмы Беларусі: энцыкл. давед. - Мінск, 2007. – С.160.

Федорук, А. Т. Желудок / г. п. Желудок / А. Т. Федорук // А. Т. Федорук Старинные усадьбы Гродненщины. Сморгонский район, Щучинский район / А. Т. Федорук. - Минск, 2023. — С. 103—112.

Об имени известном с конца XIV в. как владение литовского боярина Стегевила.

Шышлоўскі, А. Сэрца парафіі / Алег Шышлоўскі ; фота аўт. // Дзянніца (Шчучынскі раён). - 2022. — 24 снеж. — С. 9.
З гісторыі касцёла Унебаўзяцця Найсвяцейшай Панны Марыі ў Жалудку (1480—2022 гг.).

Складальнік: Іуда С. К.

